P9_TA(2023)0029

Priprema sastanka na vrhu EU-a i Ukrajine

Rezolucija Europskog parlamenta od 2. veljače 2023. o pripremi sastanka na vrhu između EU-a i Ukrajine (2023/2509(RSP))

(2023/C 267/02)

Europski parlament,

— uzimajući u obzir svoje prethodne rezolucije o Ukrajini,

— uzimajući u obzir Sporazum o pridruživanju između Europske unije i njezinih država članica s jedne strane i Ukrajine s druge strane ([1]), i popratno područje produbljene i sveobuhvatne slobodne trgovine između EU-a i Ukrajine, potpisan 2014. (AA/DCFTA),

— uzimajući u obzir zahtjev Ukrajine za članstvo u EU-u od 28. veljače 2022., komunikaciju Komisije od 17. lipnja 2022. naslovljenu „Mišljenje Komisije o zahtjevu Ukrajine za članstvo u Europskoj uniji” (COM(2022)0407) i naknadne zaključke Europskog vijeća od 23. i 24. lipnja 2022.,

— uzimajući u obzir Povelju UN-a, Hašku konvenciju, Ženevske konvencije i njihove dodatne protokole te Rimski statut,

— uzimajući u obzir zajedničku izjavu nakon 23. sastanka na vrhu između EU-a i Ukrajine održanog 12. listopada 2021.,

— uzimajući u obzir zaključke Europskog vijeća od 15. prosinca 2022.,

— uzimajući u obzir članak 132. stavke 2. i 4. Poslovnika,

A. budući da Ruska Federacija od 24. veljače 2022. provodi nezakonitu, neizazvanu i neopravdanu ratnu agresiju protiv Ukrajine; budući da ta ratna agresija predstavlja očito i nedvojbeno kršenje Povelje UN-a i temeljnih načela međunarodnog prava; budući da se geopolitička situacija u Europi iz temelja promijenila, što zahtijeva odvažne, hrabre i sveobuhvatne političke, sigurnosne i financijske odluke EU-a; budući da Ukrajina trpi rusku agresiju još od studenoga 2013., kada su izbili prosvjedi protiv odluke tadašnjeg predsjednika da obustavi potpisivanje Sporazuma o pridruživanju između EU-a i Ukrajine;

B. budući da su ruske snage izvele neselektivne napade na stambena područja i civilnu infrastrukturu; budući da su već ubijene tisuće civila, među kojima i stotine djece, te da su brojni drugi mučeni, zlostavljani, seksualno napadnuti, oteti ili prisilno raseljeni; budući da se tim nehumanim postupanjem ruskih snaga i njihovih pomagača u potpunosti zanemaruje međunarodno humanitarno pravo; budući da je Rusija, uz svoju prethodnu aneksiju Krimskog poluotoka, 30. rujna 2022. jednostrano proglasila pripojenje ukrajinskih oblasti Donecka, Hersona, Luhanska i Zaporižje, koje su djelomično bile pod ruskom okupacijom;

C. budući da su političko vodstvo i stanovništvo Ukrajine pokazali iznimnu odlučnost u održavanju rada državnih institucija i javnih službi unatoč ratu;

D. budući da bi se 24. sastanak na vrhu EU-a i Ukrajine trebao održati 3. veljače 2023. u Kijevu; budući da je taj sastanak na vrhu izvrsna prilika za raspravu o stanju na terenu i trenutačnim prioritetima Ukrajine, uključujući financijsku i vojnu potporu, odgovornost za ruske ratne zločine, zločine protiv čovječnosti i agresiju, globalni doseg, restriktivne mjere te sigurnost opskrbe hranom i energijom, kao i za poduzimanje mjera potrebnih za nastavak reformskih napora Ukrajine,

([1]) SL L 161, 29.5.2014., str. 3.

kako je navedeno u Sporazumu o pridruživanju/području produbljene i sveobuhvatne slobodne trgovine te u sedam prioriteta navedenih u mišljenju Komisije od 17. lipnja 2022. i onima koji vode do članstva u EU-u;

E. budući da je Sporazum o pridruživanju između EU-a i Ukrajine, koji je na snazi od 2014., već doveo do znatnog jačanja političkog dijaloga i snažnijeg političkog povezivanja i gospodarske integracije te otvorio nove mogućnosti za sektorsku suradnju;

F. budući da je Vijeće u svojim zaključcima od 13. prosinca 2022. o proširenju i procesu stabilizacije i pridruživanja pozvalo Komisiju da pripremi plan u kojem će navesti sljedeće korake za olakšavanje pristupa Ukrajine jedinstvenom tržištu EU-a, iskorištavajući puni potencijal Sporazuma o pridruživanju/području produbljene i sveobuhvatne slobodne trgovine s Ukrajinom;

G. budući da je Komisija 17. lipnja 2022. objavila mišljenje o zahtjevu Ukrajine za članstvo u EU-u i preporučila da se Ukrajini dodijeli status zemlje kandidatkinje za članstvo u Uniji pod uvjetom da se poduzmu određene reforme, primjerice u području vladavine prava i borbe protiv korupcije; budući da je Vijeće u svojim zaključcima od 13. prosinca 2022. podsjetilo da je od Komisije zatraženo da u okviru svojega redovnog paketa za proširenje 2023. izvijesti o ispunjavanju uvjeta navedenih u mišljenju Komisije od 17. lipnja 2022. te da je primilo na znanje namjeru Komisije da umjesto toga dostavi ažurirano izvješće u proljeće 2023.;

H. budući da ne postoji „ubrzani put” za članstvo u EU-u te da je pristupanje i dalje složen i strukturiran proces utemeljen na zaslugama koji zahtijeva učinkovitu provedbu reformi i prenošenje pravne stečevine EU-a; budući da se napredak svake zemlje na putu prema pristupanju ocjenjuje na temelju njezinih zasluga i rezultata procesa reformi; budući da, međutim, to ne isključuje brz početak procesa kao izraz predanosti EU-a Ukrajini u novom geopolitičkom kontekstu nastalom zbog ruske agresije; budući da će sposobnost EU-a da primi nove članice imati važnu ulogu u budućim pristupima;

I. budući da su decentralizacija i snažna lokalna samouprava postale temelj ukrajinske demokracije i značajno doprinose otpornosti Ukrajine tijekom rata; budući da je ključno da lokalnu obnovu vode općine kako bi se osiguralo da se nacionalna i međunarodna sredstva za obnovu troše tamo gdje su najpotrebnija;

1. ponavlja svoju najoštriju osudu ratne agresije Ruske Federacije protiv Ukrajine, kao i sudjelovanje Bjelarusa u tom ratu, te zahtijeva od Rusije da odmah prekine sve vojne aktivnosti u Ukrajini i bezuvjetno povuče sve snage i vojnu opremu s cijelog međunarodno priznatog teritorija Ukrajine;

2. ponavlja svoju nepokolebljivu solidarnost s ukrajinskim narodom koji je od 24. veljače 2022. i tijekom posljednjih devet godina ruske agresije na Ukrajinu pokazao iznimnu hrabrost i otpornost suočen s nesmanjenim prijetnjama i napadima;

3. u potpunosti podržava neovisnost, suverenost i teritorijalnu cjelovitost Ukrajine unutar njezinih međunarodno priznatih granica te ističe da predmetni rat predstavlja ozbiljno kršenje međunarodnog prava; u tom pogledu ponovno osuđuje rusko nezakonito pripojenje ukrajinskih regija Donjecka, Hersona, Luhanska i Zaporižje te Krimskog poluotoka;

4. naglašava hitnu potrebu za preuzimanjem odgovornosti za ruske ratne zločine, zločine protiv čovječnosti i agresiju na Ukrajinu; ponovno poziva Europsku uniju i njezine države članice da preuzmu vodeću ulogu i aktivno podupiru osnivanje posebnog suda za istraživanje i kazneni progon zločina agresije Rusije na Ukrajinu kao i međunarodnog registra štete; u potpunosti podržava istragu tužitelja Međunarodnog kaznenog suda o stanju u Ukrajini i navodnim ratnim zločinima i zločinima protiv čovječnosti i genocidu; potiče Ukrajinu da ratificira Rimski statut Međunarodnog kaznenog suda i njegove izmjene te da službeno postane članica Međunarodnog kaznenog suda kako bi se podržali međunarodni napori za utvrđivanje odgovornosti za teške međunarodne zločine;

5. i dalje poziva institucije EU-a i države članice, kao i partnere EU-a, da Ukrajini pruže svu potrebnu političku, vojnu, gospodarsku, infrastrukturnu, financijsku i humanitarnu potporu; očekuje od država članica da iskoriste predstojeći sastanak na vrhu EU-a i Ukrajine kako bi ojačale svoje obveze;

6. ističe da je potrebno kontinuirano pružati humanitarnu pomoć Ukrajini te poziva EU i Ukrajinu da rasprave o potrebama otprilike 8 milijuna Ukrajinaca koji su pobjegli od rata i privremeno borave u državama članicama EU-a; u tom kontekstu pozdravlja nedavno produljenje valjanosti Direktive o privremenoj zaštiti ([2]) do ožujka 2024.; ističe da je potrebno dati prednost situaciji djece i žena, posebno trudnica, samohranih roditelja i žrtava trgovanja ljudima, kao i udružiti napore za povratak prisilno deportiranih Ukrajinaca u Ukrajinu i spajanje obitelji djece prisilno posvojene iz Ukrajine;

7. poziva države članice da povećaju i ubrzaju pružanje vojne pomoći Ukrajini, posebno nabavu oružja kao odgovor na jasno utvrđene potrebe; izražava potporu najnovijim odlukama da se Ukrajini osiguraju moderna pješadijska bojna vozila, oklopni transporteri, sustavi zračne obrane i relevantno streljivo te potiče države članice da ubrzaju isporuku vojne potpore i opreme Ukrajini; pozdravlja odluku vlada nekoliko država članica EU-a, SAD-a, Ujedinjene Kraljevine i Kanade da Ukrajini dostave moderne glavne borbene tenkove; ustraje u tome da osposobljavanje ukrajinskih posada za upravljanje tim tenkovima započne i poziva da se u sljedećem koraku razmotri isporuka zapadnih borbenih zrakoplova i raketnih sustava dugog dometa;

8. poziva Vijeće, Komisiju i države članice da podrže deset točaka mirovnog plana koje je predstavio ukrajinski predsjednik Volodimir Zelenskij i da rade na uspostavi međunarodne koalicije za provedbu tog plana te da surađuju s Ukrajinom u vezi s pitanjem budućih sigurnosnih jamstava, kao što su ona predložena u Kijevskom sigurnosnom paktu;

9. podržava uspostavu misije vojne pomoći za osposobljavanje ukrajinskih oružanih snaga na tlu EU-a; prepoznaje aktualni rad savjetodavne misije EU-a za reformu sektora civilne sigurnosti i pozdravlja nedavnu prilagodbu njezina mandata kako bi se pružila potpora ukrajinskim vlastima u olakšavanju istraga i kaznenog progona svih međunarodnih zločina koje su počinile ruske oružane snage i plaćenici u kontekstu ruske ratne agresije na Ukrajinu;

10. pozdravlja potpisivanje memoranduma o razumijevanju i sporazuma o zajmu 16. siječnja 2023. za dosad nezabilježen paket potpore u iznosu od 18 milijardi EUR za Ukrajinu tijekom 2023. putem Instrumenta za makrofinancijsku pomoć plus te brzu isplatu prve rate pomoći 17. siječnja 2023.; naglašava važnost kontinuirane i brze provedbe obveza za financijsku i tehničku pomoć kako bi se osigurala makroekonomska stabilnost Ukrajine, ponovno uspostavila kritična infrastruktura i očuvale ključne javne usluge, posebno s obzirom na kontinuirane ruske napade na civilnu infrastrukturu zbog kojih je ugrožen velik broj ukrajinskih građana kojima prijeti gubitak pristupa osnovnim uslugama kao što su voda, grijanje i električna energija; naglašava potrebu za odgovornom, transparentnom i učinkovitom upotrebom financijske pomoći EU-a i drugih oblika međunarodne financijske pomoći te naglašava važnost ponovnog pokretanja ukrajinskog sustava javne nabave potpunom ponovnom uspostavom sustava ProZorro;

11. poziva na to da se na predstojećem sastanku na vrhu EU-a i Ukrajine prednost da potrebi za sveobuhvatnim paketom EU-a za oporavak Ukrajine, u čijem središtu treba biti hitna, srednjoročna i dugoročna pomoć te obnova i oporavak te zemlje, kao i daljnja pomoć u jačanju rasta gospodarstva nakon što rat završi; podsjeća na to da bi paket za oporavak trebali zajednički voditi EU, međunarodne financijske institucije i partneri sličnih stavova, uz značajno sudjelovanje skupine G7; preporučuje da predstavnici ukrajinske lokalne samouprave doprinesu osmišljavanju mjera oporavka; preporučuje uspostavu jasnog i transparentnog mehanizma za uključivanje ukrajinskog civilnog društva u ključne postupke donošenja odluka te poziva na kontinuiranu potporu civilnom društvu; ističe da su za obnovu važni

([2]) Direktiva Vijeća 2001/55/EZ od 20. srpnja 2001. o minimalnim standardima za dodjelu privremene zaštite u slučaju masovnog priljeva raseljenih osoba te o mjerama za promicanje uravnoteženih napora država članica pri prihvatu i snošenju posljedica prihvata tih osoba (SL L 212, 7.8.2001., str. 12.).

uvjeti u pogledu okoliša i transparentnosti; ustraje na provedbi najvažnijih okolišnih reformi, kao i na uspostavi učinkovitih zaštitnih mjera za zaštitu okoliša tijekom razvoja i obnove Ukrajine; poziva na to da se paket za oporavak podupre potrebnim proračunskim kapacitetom EU-a;

12. ponovno poziva da se utvrdi odgovarajuća pravna osnova kojom bi se dopustila upotreba zamrznute imovine Ruske središnje banke, kao i imovine ruskih oligarha, za financiranje obnove Ukrajine; podržava uspostavu posebne međunarodne promatračke misije za bilježenje posljedica za okoliš koje su prouzročene ruskom agresijom na Ukrajinu kako bi se uspostavila osnova za dobivanje posebne naknade od Rusije;

13. pozdravlja odluku Europskog vijeća da se Ukrajini dodijeli status zemlje kandidatkinje za pristupanje EU-u; ističe da se pristupanje EU-u mora odvijati u skladu s člankom 49. Ugovora o Europskoj uniji, na temelju poštovanja relevantnih postupaka i pod uvjetom da su ispunjeni utvrđeni kriteriji, posebno tzv. kriteriji iz Kopenhagena za članstvo u EU-u, te da se taj proces i dalje temelji na zaslugama te usvajanju i provedbi relevantnih reformi, posebno u području demokracije, vladavine prava, ljudskih prava, temeljnih sloboda, tržišnoga gospodarstva i provedbe pravne stečevine EU-a;

14. ponovno potvrđuje svoju predanost članstvu Ukrajine u Europskoj uniji; smatra da je to geostrateško ulaganje u ujedinjenu i snažnu Europu; ponovno ističe da je Ukrajina podnošenjem zahtjeva za članstvo u EU-u pokazala vodstvo, odlučnost i viziju u aktualnom kontekstu brutalne ruske ratne agresije te je poslala jasnu političku poruku da je nepovratno odabrala europski put koji će podupirati njezini europski partneri;

15. pozdravlja europske ambicije ukrajinskog naroda i stoga potiče ukrajinske političke čelnike i vlasti da iskoriste zamah i odlučno provode program reformi povezanih s EU-om, uzimajući u obzir prioritete koje je Komisija navela u svojem mišljenju o zahtjevu Ukrajine za članstvo u EU-u;

16. poziva ukrajinske vlasti da nedvosmisleno pokažu svoju političku odlučnost da djeluju u skladu s europskim ambicijama svojeg naroda tako što će znatno povećati napredak u konkretnim reformama kako bi se što prije uistinu ispunili kriteriji za članstvo u Uniji; u tom pogledu ističe da je potrebno zaštiti neovisnosti svih antikorupcijskih institucija, ojačati slobodu medija, povećati učinkovitost i odgovornost pravosuđa, riješiti nedostatke u funkcioniranju tijela kaznenog progona te osigurati politički i stranački pluralizam i u ukrajinskom parlamentu i izvan njega; poziva Ukrajinu da se suzdrži od donošenja zakonodavstva koje nije u skladu s pravnom stečevinom EU-a ili kojim se ugrožavaju postignuća u procesu reformi i borbi protiv korupcije;

17. poziva sudionike predstojećeg sastanka na vrhu između EU-a i Ukrajine da rade na pokretanju pristupnih pregovora i da podrže plan u kojem se navode sljedeći koraci kako bi se omogućilo pristupanje Ukrajine jedinstvenom tržištu EU-a, s naglaskom na pružanju konkretnih koristi za ukrajinsko društvo i građane od samog početka procesa, na temelju postupnog pristupa; poziva Komisiju da predstavi odvažan i ambiciozan plan za te pregovore i brzu i postupnu integraciju Ukrajine u politike i programe EU-a, pri čemu će svaki korak u tom procesu biti popraćen planom; poziva na inovativnu, komplementarnu i fleksibilnu interakciju između aktualnog rada na provedbi Sporazuma o pridruživanju koji je na snazi i procesa pregovora o pristupanju;

18. poziva ukrajinsku vladu da nastavi jačati lokalnu samoupravu, reformu koja je stekla znatno nacionalno i međunarodno priznanje, te da uspjeh decentralizacijske reforme uključi u cjelokupnu arhitekturu procesa sanacije, oporavka i obnove Ukrajine;

19. pozdravlja velik napredak Ukrajine u usklađivanju s jedinstvenim tržištem EU-a i poziva na brzo donošenje prioritetnog akcijskog plana za poboljšanu provedbu detaljnog i sveobuhvatnog područja slobodne trgovine između EU-a i Ukrajine u razdoblju od 2023. do 2024.; poziva na produljenje Uredbe (EU) 2022/870 o privremenoj liberalizaciji trgovine ([3]) i na hitno preispitivanje mogućih daljnjih mjera liberalizacije prometa;

([3]) Uredba (EU) 2022/870 Europskog parlamenta i Vijeća od 30. svibnja 2022. o privremenim mjerama liberalizacije trgovine kojima se dopunjuju trgovinske povlastice koje se primjenjuju na ukrajinske proizvode na temelju Sporazuma o pridruživanju između Europske unije i Europske zajednice za atomsku energiju te njihovih država članica, s jedne strane, i Ukrajine, s druge strane (SL L 152, 3.6.2022., str. 103.).

20. pozdravlja sporazum između EU-a i ukrajinskih telekomunikacijskih poduzeća „u roamingu kao kod kuće”, koji je omogućio EU, a koji koristi ukrajinskim izbjeglicama te pozdravlja njegovo produljenje; poziva na to da se ukrajinsko telekomunikacijsko tržište integrira u telekomunikacijsko tržište EU-a;

21. poziva Komisiju i države članice da ojačaju stratešku komunikaciju i pruže relevantne informacije o uzajamnim koristima i mogućnostima proširenja i u Ukrajini i u državama članicama kako bi se dodatno povećala potpora i poboljšalo razumijevanje procesa pristupanja; poziva Komisiju i države članice da poboljšaju vidljivost financiranja EU-a i njegovih konkretnih rezultata u Ukrajini; ustraje u tome da ukrajinsko civilno društvo i EU imaju aktivnu ulogu u provedbi tih ciljeva;

22. pozdravlja aktivno sudjelovanje Ukrajine u inicijativi Istočnog partnerstva EU-a i poziva na daljnje jačanje te političke inicijative kao važne platforme za regionalnu suradnju i razmjenu iskustava u vezi s reformama među partnerskim zemljama koje žele užu suradnju s EU-om ili članstvo u EU-u;

23. poziva institucije EU-a da prošire mogućnosti za ukrajinske dužnosnike da uče o radu institucija EU-a i da sudjeluju u njihovu radu kao promatrači; potiče bilateralne parlamentarne sastanke između parlamenata država članica i parlamenata Ukrajine; poziva EU i njegove države članice da nastave pružati obrazovne mogućnosti, među ostalima, mladima, državnim službenicima i diplomatima iz Ukrajine; poziva na pokretanje postupaka za osnivanje akademije javne uprave u okviru Istočnog partnerstva;

24. poziva države članice da što prije usvoje deseti paket sankcija protiv Rusije i da proaktivno podnesu prijedloge za daljnje povećanje sankcija uključivanjem novih sektora i pojedinaca; apelira na sve države članice da nastave pokazivati jedinstvo kad je riječ o ruskom ratu protiv Ukrajine; poziva sve partnere, posebno zemlje kandidatkinje za članstvo u EU-u i potencijalne kandidatkinje, da se usklade s paketima sankcija;

25. poziva na proširenje popisa pojedinaca i subjekata na koje se primjenjuju sankcije kako bi se uvrstila ruska poduzeća koja su još prisutna na tržištima EU-a, kao što su Lukoil i Rosatom, i osobe uključene u prisilne deportacije, nezakonito zatvaranje ruskih građanski aktivista i članova političke oporbe, nezakonite „referendume” u Luhansku, Hersonu, Zaporižji i Donecku te nezakonite „izbore” na Krimu i u Sevastopolju, kao i svi članovi stranaka Državne dume koji obnašaju dužnosti u izabranim parlamentima na svim razinama, uključujući one na regionalnoj i općinskoj razini, te članovi ruskih propagandnih medija koji šire antiukrajinske i proratne osjećaje; poziva Vijeće da proširi popis sankcioniranih osoba kako bi uključivao osobe s antikoruptivnog popisa Zaklade Alekseja Navaljnog; istodobno potiče Ukrajinu da donese ukrajinski zakon Magnicki; traži zabranu izravnog ili neizravnog uvoza, kupnje ili prijenosa dijamanata podrijetlom iz Ruske Federacije, bilo u neobrađenom bilo u obrađenom obliku;

26. ponavlja svoj poziv na hitno uvođenje potpunog embarga na uvoz fosilnih goriva i uranija iz Rusije te na potpuno napuštanje plinovoda Sjeverni tok 1 i 2 kako bi se spriječilo financiranje Putinova ratnog stroja novcem EU-a; poziva na jačanje restriktivnih mjera protiv Bjelarusa; potiče Vijeće da u suradnji s međunarodnim partnerima smanji gornju granicu cijena nafte koja potječe iz Rusije ili se izvozi iz Rusije;

27. poziva Komisiju i nadzorna tijela EU-a da pomno prate stvarnu i sveobuhvatnu provedbu svih sankcija EU-a u državama članicama te da se uhvate u koštac sa svim praksama zaobilaženja, što uključuje zatvaranje postojećih rupa u zakonu; osuđuje treće zemlje koje su pomogle Rusiji i Bjelarusu da zaobiđu nametnute sankcije i traži od Komisije i država članica da uzmu u obzir poduzimanje mjera protiv tih trećih zemalja;

28. osuđuje nedavnu odluku Međunarodnog olimpijskog odbora da se omogući sudjelovanje ruskih i bjeloruskih sportaša natjecanje u kvalifikacijama za Olimpijske igre u Parizu 2024. pod neutralnom zastavom, što je u suprotnosti s višedimenzionalnom izolacijom tih zemalja, a što će oba režima koristiti za propagandu;

29. ponavlja svoj poziv EU-u i njegovim državama članicama da pojačaju međunarodnu izolaciju Ruske Federacije, među ostalim u pogledu njezina članstva u međunarodnim organizacijama i tijelima, da se suzdrže od održavanja bilo kakvih službenih događaja na teritoriju Ruske Federacije, smanjujući razinu diplomatskih odnosa s Moskvom;

30. osuđuje nezakonitu rusku okupaciju ukrajinske nuklearne elektrane Zaporižja te u cilju smanjenja rizika od nuklearnog ili radiološkog incidenta podržava prijedlog da se oko nje uspostavi zona nuklearne sigurnosti i zaštite, kako je predložila Međunarodna agencija za atomsku energiju;

31. poziva EU i njegove države članice da strateški i proaktivno rade na suzbijanju hibridnih prijetnji i na sprečavanju upletanja Rusije u političke, izborne i druge demokratske procese u Ukrajini i izvan nje, a posebno zlonamjernih radnji kojima je cilj manipuliranje javnim mišljenjem i ugrožavanje europske integracije; poziva EU i njegove države članice da povećaju otpornost na dezinformacije i disruptivne kampanje osmišljene kako bi se potkopali demokratski procesi i stvorile podjele u Ukrajini;

32. nalaže svojoj predsjednici da ovu Rezoluciju proslijedi Vijeću, Komisiji, potpredsjedniku Komisije / Visokom predstavniku Unije za vanjske poslove i sigurnosnu politiku, Europskoj službi za vanjsko djelovanje, vladama i parlamentima država članica, Vijeću Europe, Organizaciji za europsku sigurnost i suradnju te predsjedniku, vladi i Verhovnoj radi Ukrajine.